

HOEFHAMER NIEUWS

Nieuwsbrief De Hoefhamer • www.museumsmederijelburg.nl • mei 2012, nr. 17, jaargang 7

Uitreiking van cheque Lionsclub Elburg – Oldebroek. Links Gerben Klazema (Lions) en rechts Tom Boersma (De Hoefhamer)

De smederij in de Bloemstraat in vervlogen tijden.

De smederij van Sterken met rechts het winkeltje met tabakswaaren.

**De Hoefhamer wordt gesponsord door
Scheepswerf Bak Urk BV**

DE HOEFHAMER
MUSEUMSMEDERIJ ELBURG

Hoefhamer Nieuws nr. 17

Beste donateurs / vrijwilligers,

Het heeft even geduurd, maar hier is 'ie dan toch: de eerste Hoefhamer Nieuws van 2012. Ook deze keer weer vol nieuws over één van de mooiste smederijtjes van Nederland, o.a. over 'hartenwippers', het smidsgeslacht Sterken én over de cursussen. Maar allereerst wil het bestuur van onze museumsmederij de Lions Club Elburg-Oldebroek hartelijk bedanken voor het welkome bedrag van € 1750,00 dat voorzitter T. Boersma enige tijd geleden in ontvangst mocht nemen. Dit was een deel van de opbrengst van Jazz in de Garden 2011. Op zaterdag 9 juni a.s. vindt de zevende editie van dit muzikale evenement plaats in de Kloostertuin van Museum Elburg. Aanvang: 15.00 uur. Een aanrader!

De kersverse smederij op de Koggewerf te Kampen. V.l.n.r.: Jan van Werven, Wout Hammer en Jelmer van Slooten.

worden gemaakt van drie oud-cursisten (Wout Hamer, Jelmer van Slooten en Jan van Werven), die volgens De Stentor in Kampen een smederij zijn gestart op de Koggewerf. De heren hebben één ding gemeen: ze hebben de kneepjes van het smidsvak (en meer dan dat) in Elburg geleerd! De cursussen, die in september van start gaan, zijn al weer zo'n beetje volgeboekt maar mocht u belangstelling hebben, schroom niet en geef dit door!

Hendrik Jan, Jan Hendrik en Hendrik Jan Sterken

De geschiedenis van de voormalige smederij in de Bloemstraat heeft raakvlakken met die van 'De Hoefhamer'. Hoe oud de smederij precies is, is onbekend maar al in 1707 was de werkplaats eigendom van Marcus Jochensen. Diens dochter Aertien trouwde met smid en 'coopman' Gerrit

Cursussen

Om maar met dit item te beginnen: de cursussen smeden en lassen zijn een onvoorzien succes! Er is ook in de afgelopen maanden weer heel wat af gesmeed in 'De Hoefhamer'. Op maandag-, dinsdag-, woensdag- en donderdagavond én op donderdagmiddag zijn er cursussen gegeven. En altijd weer is het enthousiasme van cursisten en cursusleiders onveranderd groot! De cursussen worden - na wat geëxperimenteer in 2004 / 2005 - al sinds 2006 georganiseerd. Vanaf dat jaar hebben 105 belangstellenden de cursussen smeden voor beginners en gevorderden gevolgd. Daarnaast bekwaamden zo'n twintig cursisten zich in autogeen en/of elektrisch lassen. In artikel 2.1.2d van de Akte van oprichting uit 2003 staat: 'Het bevorderen van de belangstelling in het oude ambacht van de smid.' Gezien bovenstaande aantallen wordt ruimschoots aan deze doelstelling voldaan! En dat blijft niet zonder gevolgen! Werd in Hoefhamer Nieuws 15 verhaald van oud-cursist Reinier Hoving die in Harderwijk smederij Veluvia runt, in deze editie kan melding

De familie Sterken op landgoed Huize Windesheim. V.l.n.r.: Jan Hendrik, moeder Christina Fleming, vader Hendrik Jan, grootvader Jan Hendrik en de zussen Hendrika en Lammerdina.

Hoefhamer. In 1784 verkoopt diens zoon Hendricus de smederij en daarmee eindigt het smidsbestaan van de familie Hoefhamer, die zich vanaf dat moment gaat toeleggen op het ambt van notaris. Een verstandige keuze! Zo'n 15 jaar later is ene familie Kuipers eigenaar van de smederij. De weduwe J. Kuipers verkoopt de smederij in 1920 voor 1840 gulden aan het echtpaar Hendrik Jan Sterken en Christina Fleming

uit Zwollekerspel. De akte passeert – hoe kan het ook anders – bij notaris Mr. G.A. Hoefhamer! Hendrik Jan was toentertijd (hoef)smid op het landgoed Huize Windesheim. Een fraai toegangshek van zijn hand herinnert nog aan dit dienstverband. Hij bestiert het nieuwe bedrijf in de Bloemstraat samen met zijn 19-jarige zoon Jan Hendrik. Deze trouwt op een gegeven moment met een meisje uit Elburg, Hendrikje Koops. Uit dit huwelijk worden

De zussen Sterken. V.l.n.r.: Tony, Stien en Henny.

vier kinderen geboren te weten zoon Hendrik Jan en de dochters Anthonia Hermina (Tony), Christina (Stien) en Hendrika (Henny). En deze drie zussen halen enthousiast herinneringen op aan de tijd dat ze boven de smederij in de Bloemstraat woonden. 'Vader verdiende de kost vooral met werk voor boeren en tuinders', vertelt de oudste zus Tony. 'Hij verwisselde bijvoorbeeld de metalen velgen van de wielen van de boerenkarren. Daarvoor had hij een gat in de vloer van de smederij, waarin de houten naaf van zo'n wiel paste. Een deel van de goot in de steeg naast de smederij was verdiept, daar stond water in. Hierin werd de gloeiend hete velg afgekoeld. Later kocht hij in het najaar allerlei landbouwmachines op, die hij 's winters opkalfaterde en in het voorjaar weer verkocht. Na de oorlog begon hij ook tractoren te verhandelen. Bij loonbedrijf Klaas van de Put aan de Oostendorperstraatweg hebben ze nog een 'trekkertje' uit die tijd, een Steyer!' Ook in de overbodig geworden paarden zag de smid wel brood, hij verhandelde ze en verdiende zo weer een grijpstuiver of meer.

Kachels

Daarnaast had smid Sterken bij tijd en wijle het onderhoud van de kachels van het Feithenhof. Dat gebeurde per toerbeurt. Bij dat onderhoud hoorde ook het poetsen van de kachels, een hele klus! Over kachels gesproken. Op een bepaald moment had de smid een kachel verkocht aan een mevrouw, die ondanks meerdere aanmaningen niet betaalde. Dat zinde de smid natuurlijk niet dus trommelde hij z'n schoonzoon Willem Seijbel op en getweeën gingen ze met een bakfiets vol met kleden naar de wanbetaler. Daar aangekomen stormden ze naar binnen, gooiden de kleden over de brandende kachel en zetten die pardoes in de bakfiets. Met brandende kachel en al arriveerden ze even later in de Bloemstraat. Het gevolg van dit doortastende optreden was wel dat de kachel diezelfde avond

nog werd betaald en koud terugbezorgd. Bij nader inzien vond de smid zijn handelswijze toch wel wat al te gortig.

Beslaan paarden

Jan Hendrik besloeg ook paarden. Dat had hij weer van zijn vader geleerd. Eerst gebeurde dat binnen, maar later werd er op de stoep voor de werkplaats een hoefstal gemaakt. Wanneer de paarden erg onrustig waren, dan kregen ze een praam 'om de neus'. Soms was het zo erg dat Tony niet naar buiten durfde te gaan om bijvoorbeeld boodschappen te doen voor d'r moeder. 'Wanneer de paarden wild tegen de muur beukten, trilde het hele huis. Ook onze broer Hendrik Jan besloeg paarden. Hij had in 1958 zijn diploma voor hoefsmid gehaald en drie jaar later zelfs dat voor meester-hoefsmid. Als gevolg van een ongeval in de smederij was hij echter niet meer in staat zwaar werk te doen. Hij is bij een importeur van landbouwmachines in Hoogeveen gaan werken en heeft ook nog lesgegeven aan een opleiding voor hoefsmid.'

Opbranden

Een ander beestenspektakel waaraan alle drie zussen nog goede herinneringen bewaren is het opbranden van koeien. Dat was ieder jaar weer een hoogtepunt in de Bloemstraat. Koeien die in

Het opbranden van koeien bij smederij Sterken. V.l.n.r.: In de deuropening Hendrik Jan ten Have, Helmig Zoet (met leren jas), Jan Hendrik Sterken, agent De Jong en Gerrit Westerink (met merkijzer)

Goor werden 'ingeschaard', moesten eerst worden gebrandmerkt met een M 'op de kont' of een G op de rechter klauw. 'Daar kwam heel wat voor kijken want het ging soms om honderden beesten. Vader was dan ook altijd erg opgewonden. Voor dag en dauw brandde het smidsvuur al en werden de merkijzers heet gestookt. De hele straat was na enige tijd groen van de stront. Na afloop kwam de brandweer de straat weer schoonspoelen, ze spotten het zo de beek in', vertellen de zussen. Zieke koeien werden overigens op stal gemerkt. Het merkijzer werd dan bij de boer in de kachel verhit.

Deze en andere herinneringen passeren de revue maar de ruimte in deze nieuwsbrief is helaas beperkt. Wel willen de dames nog kwijt dat er in de keukenvloer een grote kier zat waardoor hun moeder de werkzaamheden in de smederij daaronder kon volgen. 'Moeder was zakelijker, vader niet zo. Die mocht graag eens de hort op, kachelpijp

onder de arm en dan de stad in.'

In 1961 hangt Jan Hendrik Sterken de smidshamer aan de wilgen en komt er een eind aan de eeuwenlange geschiedenis van deze Elburger smederij.

Jan Hendrik met zijn vriendin Hendrikje Koops

Hartenwipper

In Hoefhamer Nieuws 16 is uitgebreid geschreven over onze onvolprezen vreugdewipper, die door een mevrouw uit Limburg is 'gedegradeerd' tot oplichter. Momenteel is er een variant in productie genomen, een vreugdewipper met een hartje, een soort hartenbreker dus.

In opdracht van een bruidspaar in spe heeft Tom Boersma met behulp van een handig malletje ruim

Vreugdewippers achter her raam van de museumsmederij. Boven de nieuwe variant.

honderd hartenbrekers gemaakt. Deze bijzondere vreugdewipper is nu te koop in museumsmederij De Hoefhamer, ook voor het luttele bedrag van drie euro. Wanneer u binnenkort iemand een hartverwarmend cadeautje wilt aanbieden, weet u waar u terecht kunt.

Een heus kunstwerk van de meester-smid.

Kapstok

Een iets groter geschenk is verkrijgbaar bij onze meestersmid Hendrik Smit aan de Bovenweg 12 op 't Harde. Hij heeft namelijk een prachtige kapstok gesmeed, die iedere paardenliefhebber zal doen watertanden. Mocht u belangstelling hebben dan weet u de smid te vinden.